

ศาสนา ลัทธิ ความเชื่อ นิกาย พิธีกรรม >>

สมภาร พรหมทา

คำว่าวิทยาศาสตร์อาจมีความหมายได้สองอย่าง อย่างแรกคือ ความหมายในเชิงที่เป็นอยู่ (descriptive meaning) อย่างที่สองคือ ความหมายในเชิงที่ควรจะเป็น (normative meaning) ความหมายของวิทยาศาสตร์ในเชิงที่เป็นอยู่นั้นอาจดูได้จากกิจกรรมทาง วิทยาศาสตร์ที่นักวิทยาศาสตร์ได้กระทำมาในอดีตและที่กำลังกระทำ อยู่ในปัจจุบัน ทั้งหมดที่นักวิทยาศาสตร์กระทำนั้นคือความหมายของ สิ่งที่เราเรียกว่าวิทยาศาสตร์ ความหมายในแง่นี้พิจารณาอย่างกว้างๆอาจ มีปัญหาเพราะว่าสิ่งที่นักวิทยาศาสตร์กระทำนั้นมีความหลากหลาย จะ อย่างไรก็ตาม ในความหลากหลายนั้นย่อมจะต้องมีแกนกลางบางอย่าง รองรับอยู่ ไม่เช่นนั้นเราคงไม่สามารถกล่าวได้ว่าสิ่งที่ดาร์วิน นิวตัน

ไอน์สไตน์ เป็นต้นกระทำได้สามารถจัดอยู่ภายใต้กิจกรรมที่เรียกว่า
วิทยาศาสตร์ได้

อะไรคือแกนกลางของกิจกรรมที่เรียกว่าวิทยาศาสตร์ ก่อนที่จะ
พิจารณาปัญหานี้ มีบางเรื่องที่เราต้องทำความเข้าใจก่อน เราสามารถ
แยกกิจกรรมทางวิทยาศาสตร์ออกจากตัวนักวิทยาศาสตร์ และใน
ความเป็นจริงเวลาที่เรากำลังมองหาความหมายของวิทยาศาสตร์
จำเป็นอย่างยิ่งที่เราจะต้องแยกสองเรื่องนี้ออกจากกัน นักวิทยาศาสตร์
นั้นคือมนุษย์เหมือนกับมนุษย์คนอื่นๆ เขาย่อมจะมีภูมิหลังทางศาสนา
วัฒนธรรม จารีตประเพณีตลอดจนความคิดเห็นส่วนตัวบางอย่าง
เช่นเดียวกับมนุษย์ทั่วไป บางคนอาจนับถือศาสนา บางคนอาจไม่นับ
ถือศาสนา ในคนที่นับถือศาสนานั้นก็อาจนับถือศาสนาที่แตกต่างกันไป
เช่นนักวิทยาศาสตร์บางคนอาจนับถือศาสนาที่สอนเรื่องพระเจ้า บาง
คนอาจนับถือศาสนาที่ไม่สอนเรื่องพระเจ้า กิจกรรมทางวิทยาศาสตร์
สามารถดำเนินการโดยคนที่มีความเชื่อทางศาสนา การเมือง จริยธรรม
เป็นต้นแบบใดก็ได้

ในกรณีของศาสนานั้น บางครั้งเราจะเห็นว่าเนื้อหาของวิทยาศาสตร์บางอย่างอาจดูเหมือนจะส่งผลกระทบต่อความเชื่อทางศาสนา สำหรับนักวิทยาศาสตร์ที่เสนอแนวความคิดที่อาจตีความว่ากระทบต่อคำสอนของศาสนานั้นเรามักพบว่าเป็นผู้ที่ไม่นับถือศาสนา หรือแม้จะลงชื่อนับถือศาสนาแต่ก็ไม่ยอมให้คำสอนทางศาสนามามีอิทธิพลต่องานค้นคว้าวิจัยทางวิทยาศาสตร์ เราอาจยกชาร์ลส์ ดาร์วินมาเป็นตัวอย่างของนักวิทยาศาสตร์แบบนี้ แต่ในขณะเดียวกัน นักวิทยาศาสตร์บางคนก็นับถือศาสนา สำหรับคนประเภทนี้กิจกรรมทางวิทยาศาสตร์เป็นคนที่ละเรื่องกับคำสอนในทางศาสนา หรือไม่คำสอนทางศาสนานั้นมีสถานะอยู่เหนื่องานค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์ สิ่งที่วิทยาศาสตร์ค้นพบคือสิ่งช่วยส่องให้เนื้อหาของศาสนาชัดเจนหรือมีน้ำหนักมากขึ้น เราอาจยกไอแซ็ค นิวตันมาเป็นตัวอย่างสำหรับกรณีที่สองนี้ นิวตันเชื่อว่างานค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์คือสิ่งที่จะช่วยส่องให้เห็นความยิ่งใหญ่ของพระเจ้า เขาเขียนเรื่องนี้เอาไว้ในงานบางชิ้นของเขาอย่างชัดเจน

แม้ว่าจะมีนักวิทยาศาสตร์ที่เชื่อในเรื่องศาสนาแตกต่างกันดังที่กล่าวมาข้างต้น ผลงานทางวิทยาศาสตร์ที่คนเหล่านี้นำเสนอก็มีลักษณะร่วมกันบางอย่าง และลักษณะที่ว่านี้เราอาจกล่าวได้ว่าเป็นความหมายของสิ่งที่

เรียกว่าวิทยาศาสตร์ ต่อไปนี่คือสิ่งที่อาจกล่าวได้ว่าเป็นลักษณะร่วม
ของงานค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์

การใช้ประสาทสัมผัสสังเกตธรรมชาติ

พุทธศาสนาคืออะไร

จะเปรียบเทียบพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์อย่างไร

ข้อสังเกตปิดท้าย